

Habielski, Rafał

"Barwny świat mikrofonu :
wspomnienia radiowców", pod red.
T. Szewery, Łódź 1983 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Prasy Polskiej 24/3, 108-109

1985-1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joachima Glenska *Życie kulturalno-oświatowe młodzieży śląskiej w okresie II wojny światowej*, stanowiący zarys stanu badań nad tym tematem, dalej zaś następują prace: Zofii Gawryszewskiej *Z dziejów śląskich czasopism młodzieżowych z okresu okupacji* oraz Stanisława Michałczyka i Wacława Wieczorka *Konspiracyjna prasa harcerska ziemi rybnickiej*. Część „kielecką” stanowi jedna praca Janusza Jarośnińskiego *Rola młodzieżowej prasy konspiracyjnej w walce o wyzwolenie narodo- i społeczne na ziemi kieleckiej w latach okupacji hitlerowskiej (1939—1945)*, omawiająca 16 artykułów opublikowanych w czasopismach według podanego przez autora wykazu.

Ostatnia, czwarta część tomu, nosząca tytuł *Po drugiej stronie barykady*, składa się z jednego artykułu Władysławy Wójcik *Kilka uwag o czasopismach niemieckich w języku polskim przeznaczonych dla dzieci i młodzieży w Generalnym Gubernatorstwie*, dotyczącego głównie „Steru” i „Małego Steru” — czasopism wydawanych dla dzieci szkolnych. Ich poziom, a zwłaszcza szkodliwość oddziaływania na dzieci autorka uzależnia od nauczycieli i „od sposobu interpretacji tekstu, od komentarza, którym tekst dany obdarzył”.

Zakończenie tomu stanowią ocena i analiza VI Ogólnopolskiego Prasoznawczego Seminarium Naukowego, dokonane przez Lubomira Gromadkę, które — jak podkreśla autor — odbyło się w 40 rocznicę utworzenia Związku Walki Młodych i ukazania się pierwszego numeru pisma „Walka Młodych”.

Podsumowując zawartość wydawnictwa, należy zwrócić uwagę na jego wyrównany i jednolity poziom, atrakcyjność ujęcia tematu i wiele nowych, nieznanych szczegółów dotyczących ruchu młodzieżowego i jego prasy. Niektóre prace systematyzują i porządkują dotychczasowe badania i dorobek naukowy, inne poprzez swoje analizy zawartości, okoliczności, w jakich powstały, przynoszą nowe spojrzenie na poruszane zagadnienia. Natomiast słabością tomu jest brak proporcjonalnego i systematycznego potraktowania wszystkich regionów, co stworzyłoby dopiero obraz rozwoju prasy podziemnej w poszczególnych ośrodkach. W sumie tom ten jest dalszym krokiem naprzód na drodze poznania dziejów ruchu oporu podczas okupacji hitlerowskiej.

Zofia Sokół

Barwny świat mikrofonu. Wspomnienia radiowców, pod red. T. Szewery, Łódź 1983, ss. 334.

Na tom wspomnień łódzkich radiowców składają się teksty 21 pracowników rozgłośni, która pracę rozpoczęła w lutym 1930 r. i z przerwą spowodowaną działaniami wojennymi kontynuuje ją do dzisiaj. Publikację uzupełniają zdjęcia autorów i bohaterów książki oraz aneks zawierający „ważniejsze daty i wydarzenia” w dziejach rozgłośni. Czasom przedwojennym poświęcony jest tylko fragment tekstu, pióra Ludwika Szumlewskiego. Pozostałe (w układzie chronologicznym) odnoszą się do okresu Polski Ludowej, przy czym stosunkowo dużo uwagi poświęcają ich autorzy latom 1945—1948/49, kiedy to Łódź, według określenia jednego z wspominkarzy, była „zastępczą stolicą kulturalną Polski”.

Zasygnalizowany we Wstępie Tadeusza Szewery cel pracy: „Aby książka (a takiej o łódzkim radiu jeszcze dotąd nie było) stała się pierwszą próbą pamiętnikarskiego zapisu dziejów Rozgłośni w Łodzi, tych wczorajszych i tych dzisiejszych”,

został zrealizowany dzięki układowi i doborowi materiałów pomyślanych tak, by poprzez losy autorów i bohaterów tekstów przedstawić historię rozgłośni, jej pracowników, kulisy i specyfikę powstawania programu radiowego.

Polskie piśmiennictwo dotyczące środków masowego komunikowania koncentruje się głównie wokół prasy. Prace poświęcone radiu, a zwłaszcza telewizji, są nieliczne. Publikacja łódzkiej oficyny jest więc interesująca ze względu na temat i nieszablonowe, wielokrotne spojrzenie na to wciąż niedostatecznie znane, a znaczące medium. Mimo atrakcyjności lektura wspomnień nasuwa jednak pytania i wątpliwości. Zasadnicze dotyczą zbytnej opisowości i powierzchowności większości tekstów. Czytelnik wspomnień przekonany niewątpliwie zostanie, iż świat mikrofonu jest barwny, ciekawy i pełen nieprzewidzianych sytuacji i trudności. Ale czy znajdzie w tej pracy obraz pogłębiony — odpowiedź na pytanie o znaczenie i rolę radia, zakres jego oddziaływania, np. oświatowego czy kulturalnego? Czy dowie się czegoś o polityce programowej, o przyczynach takiego, a nie innego doboru i układu audycji? O ich wartości i poziomie? O przyczynach, które decydowały o powstaniu i emisji programu? Myślę, że nie. A odpowiedzi na te pytania byłyby może właśnie w formie publicystyki bądź wspomnień fachowców: reżyserów, dziennikarzy, redaktorów i realizatorów bardziej frapujące i dające do myślenia niż informacje i fakty składające się na uproszczony wizerunek radia, oddający jego dzieje i folklor, ale nie podejmujący próby charakterystyki jego znaczenia i funkcji.

Rafał Habielski

Maciej Chrzanowski, *„Życie Literackie” w latach 1951—1980*, Kraków 1983, ss. 275.

Prasa literacka okresu powojennego nie miała — jak dotąd — szczęścia do systematycznych badań zarówno historycznych, jak i prasoznawczych. Oprócz bowiem kilku prac, by wymienić tylko autorów: Z. Żabickiego, W. P. Szymańskiego i K. Koźniewskiego, większość tytułów tej prasy nie posiada jeszcze szczegółowych monografii.

Sądzić należy, iż sytuacja ta jest wynikiem braku precyzyjnie określonego jej oglądu, czyli inaczej mówiąc — metodologii badań. W istniejących analizach współczesnej prasy literackiej dominuje spojrzenie historycznoliterackie. Pierwszą, bezpośrednią przyczyną tego zjawiska jest fakt, iż autorami tych opracowań są historycy literatury lub w najlepszym przypadku badacze życia literackiego. Ale i tu należy dodać, że zastosowany ogląd badawczy jest zróżnicowany. Przykładem stanowiska badawczego jest praca Z. Żabickiego *„Kuźnica” i jej program literacki*. Uważa ją autor za próbę analizy poglądów literackich „Kuźnicy”; my dodajmy: w ujęciu problemowym. Podobnie postępuje w opublikowanej w 1981 r. pracy *„Odrodzenie” i „Twórczość” w Krakowie 1945—1950* W. P. Szymański. Badacz również dokonuje rekonstrukcji poglądów obu czasopism. Formułuje spójne problemy i w wyodrębnionych wycinkach czasowych je opisuje. Ukazuje zatem to, co „Odrodzenie” i „Twórczość” zauważyły i skomentowały z bieżących faktów literackich, i konfrontuje ten obraz z tłem życia literackiego epoki. Tygodnikiem literackim lat 1945—1950 poświęcił swoją pracę K. Koźniewski. W *Historii co tydzień* — jak pisze